

fiskevattenägarna

Sveriges fiskevattenägareförbund

REMISSYTTRANDE

2017-03-17

Ert datum 2017-01-24

Ert dnr N2017/00222/HL

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)*

Sveriges Fiskevattenägareförbund har tagit del av Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. Vi önskar lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

Sveriges Fiskevattenägareförbund välkomnar Landsbygdskommitténs åtgärds paket i stort. I grunden tycker vi att samtliga 75 förslag som redovisas är bra åtgärder för landsbygden och håller med om nödvändighet att de genomförs samlat för att få effekt.

I flera avsnitt av betänkandet poängteras de betydelsefulla produktionsvärden som finns på landsbygden. Trots detta lyser skarpa förslag för att underlätta utvecklingen av de gröna och blå näringarna med sin frånvaro. Utredningen slår även fast vikten av att äganderätten respekteras men tyvärr återspeglas inte heller denna hållning i några konkreta förslag.

Sveriges Fiskevattenägareförbund organiserar landets enskilda fiskerättsägare. Landets enskilda fiskevatten är en stor landsbygdsresurs som kan bli ännu viktigare för landsbygdens näringsliv om goda villkor och förutsättningar för utveckling skapas.

I betänkandet saknar vi framförallt skarpa förslag på reformering av strandskyddsbestämmelserna för att främja utvecklingen av småskalig gårdsbaserad fisketurism på landsbygden. Vi saknar också förslag och ambitioner att implementera en nödvändig lokal förvaltningsmodell för kustens och skärgårdarnas enskilda fiskevatten. Vi har tidigare lyft fram och utvecklat dessa båda avgörande faktorer som begränsar förutsättningarna att utveckla näringsverksamhet kring landsbygdens enskilda fiskevatten som produktionsmedel i en skrivelse till landsbygdskommittén (*Enskilda fiskevatten och landsbygdsutveckling 2015-12-04*).

I övrigt saknar vi Lantmäteriet på den lista över myndigheter som förväntas få skärpt och aktiv närvaro på landsbygden samt ett landsbygdspolitiskt ansvar inskrivet i sin instruktion. Lantmäteriet lider av en allvarlig kompetensutarmning och personalbrist med konsekvens att

fiskerättsliga förrättningar hanteras bristfälligt och att servicen till landsbygdens fiskerätts- och markägare nu raseras i allt snabbare takt. Vi vill betona att en fungerande Lantmäterimyndighet är av avgörande betydelse för landsbygdens gröna och blå näringar.

Vi noterar att förslaget om centra för regional och landsbygdsekonomisk forskning syftar till att få till stånd *en bättre landsbygdsanalytisk förmåga*. Vi hoppas att medvetenheten är stor om behovet av kompetensutveckling om landsbygdens förutsättningar, i synnerhet den svenska fiskerättsliga plattformen och dess betydelse för fiskerinäringarna på landsbygden. Kompetensbehovet är mycket stort hos departement och myndigheter på alla nivåer.

Kapitel 2 – Näringsliv och företagande

Allmänt

Skog, mark- och fiskevatten är landsbygdens produktionsmedel. Sveriges unika fiskevatten och fiskeresurs har en mycket stor potential för framtida landsbygdsnäringar som kan hålla liv i och utveckla landets glesbygder.

Vår uppfattning är att Landsbygdskommittén behandlar de areella näringar mycket ytligt i sitt slutbetänkande. Detta trots att man påtalar de gröna och blå näringarnas stora betydelse, höga produktionsvärden och att dessa näringar är motorn i landsbygden och har nyckelroller i framtidens samhällsomställning. Visserligen görs hänvisningar till Livsmedelsstrategin men inte heller denna innehåller konkreta åtgärder och förslag för att underlätta och skapa bra villkor för småskalig, modern fiskerinäring i form av gårdsbaserad fiske- och landsbygdsturism.

2.3.3 Omställning till en hållbar utveckling av landsbygdernas platsbundna verksamheter

Utredningen slår fast vikten av att äganderätten respekteras och att ingrepp i denna i möjligaste mån bör begränsas. Det är förstås en ansats att lovorda men tyvärr ser vi inte att dessa intentioner får något konkret genomslag i betänkandets åtgärdsprogram.

Tvärt om bortser man från de ägarrättsliga förhållandena i flera av de redovisade förslagen. I exempelvis diskussionen om hur besöksnäringen ska utvecklas genom samverkan mellan olika aktörer på landsbygden nämns överhuvudtaget inte mark- eller fiskerättsägare. En hållbar landsbygdsturism kräver självfallet ett nära samarbete och en god förankring med de som äger mark- och fiskevattenresurserna.

Strandskyddsbestämmelser som hämmar möjligheterna att utveckla småskalig näringsverksamhet kring skogs- och lantbruksfastigheternas enskilda fiskevatten är ett mycket konkret exempel på kontraproduktiv inskränkning av äganderätten. Vi kommenterar detta problem ytterligare under kapitel 5.

2.3.5 Kunskapsutveckling om näringsliv i landsbygderna

Vi anser att förslaget om centra för regional och landsbygdsekonomisk forskning, vilket syftar till att få till stånd *en bättre landsbygdsanalytisk förmåga*, är bra. Okunskapen är överlag stor hos tjänstemän på departement och myndigheter om landsbygdens villkor och förutsättningar. Detta leder allt för ofta till förslag och bestämmelser utan verklighets-

förankring vilka missgynnar landsbygden och dess näringsliv. Vi upplever att det finns ett påtagligt behov av att den enskilda fiskerätten och dess betydelse som plattform för väl förankrade fiskerinärings på landsbygden medvetandegörs. Behovet finns hos såväl tjänstemän på regeringsdepartement som hos statliga myndigheter på olika nivåer.

Kapitel 3 – Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Allmänt

Vi kommenterar inte detta kapitel närmare utan konstaterar bara att bredband och god transportinfrastruktur måste vara en självklar rättighet för medborgare i hela landet.

Kapitel 4 – Kompetensförsörjning

Allmänt

Betänkandet slår fast att kompetens är en av grunderna för ekonomisk tillväxt och utveckling samt har betydelse för entreprenörskap, förnyelse och innovation. Vi instämmer i denna självklarhet.

Kapitel 5 – Samhällsplanering och bostadsbyggande

Allmänt

Kommitténs delmål om en samhällsplanering som underlättar landsbygdernas utveckling och bosättning i landsbygderna är vällovlig.

5.1.1 Riksintressen påverkar

Vi tillstyrker kommitténs förslag om att regeringen tar initiativ till att begränsa och precisera riksintressenas areal med syfte att underlätta landsbygdernas utveckling. Överlappande riksintressen av olika slag som dessutom täcker nästan halva Sveriges yta är starkt hämmande för utveckling av landsbygden och dess näringar.

Vi tycker emellertid att kommittén även borde tagit upp och nämnt den rika flora av områdesskydd av skilda slag som många gånger i än högre grad är hämmande för näringsverksamhet på landsbygden.

5.1.2 Enklare att bygga i strandnära lägen

Vi tycker det är glädjande att kommittén lägger ett förslag om ett reformerat strandskydd. Förslaget om att regeringen ska säkerställa att reformeringen av strandskyddsbestämmelserna i landsbygderna får avsedd effekt är emellertid vagt och det är svårt att uttolka den konkreta innebörden av förslaget.

Sveriges Fiskevattenägareförbund har i skrivelse till och vid uppvaktning av utredningen konkretiserat vilka förändringar av strandskyddsregler som behövs för att tillvarata och utveckla det enskilda fiskevattnets potential som produktionsmedel på landsbygdens fastigheter. Det handlar alltså inte om en utveckling av *fritidsfisket*, vilket felaktigt refereras

i slutbetänkandet, utan om utveckling av *fiskerinäring* som bedrivs utifrån skogs- och lantbruksfastigheternas enskilda fiskevatten.

Sveriges Fiskevattenägareförbund kan visa många exempel där nuvarande strandskyddsregler försvårar och i många fall omöjliggör etablering och expansion av småskalig fisketurism på landsbygdsfastigheter. Trots att övriga förutsättningar finns i form av bra fiskevatten, goda och välvårdade fiskbestånd och inte minst brinnande entreprenörsanda. Både fisketurismen och vattenbruket är utpekade av regeringen som landsbygdsnäringsområden som skall främjas och växa. Nationella strategier för utveckling av såväl fisketurismen som vattenbruket har tagits fram av Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten. Det är nödvändigt att nuvarande strandskyddsregler omarbetas så att initiativ kring småskalig fisketurism på landsbygden inte kvävs i sin linda.

Gårdsbaserad småskalig fisketurism måste erbjuda ett sjönära boende med serviceanordningar nära vattnet för att vara attraktiv på marknaden. Sådan näringsverksamhet försvårar inte, utan förbättrar, tillgängligheten till ett berikande friluftsliv. Boende och serviceanläggningar nära vattnet gynnar friluftslivet, kanaliserar besökare och främjar levande landsbygd.

Sveriges Fiskevattenägareförbund anser att LIS-områdenas möjlighet att främja landsbygdsutveckling har stora inbyggda begränsningar. Det är omöjligt att i förväg planera var olika entreprenörsinitiativ, exempelvis inom fiske- och landsbygdsturism, skall blomma upp. Landsbygdsentreprenörer med lokal förankring utgår från den egna tillgången till mark och vatten. Det är enskilda entreprenörer som skapar livskraft på landsbygden. Skraddarsyddas enskilda och unika lösningar, som inte kan planläggas i förväg av myndigheter, är receptet för utveckling och ett ökat entreprenörskap på landsbygden. Möjligen kan en mer flexibel hantering av LIS åstadkommas genom att exempelvis enbart ange generella kriterier och riktlinjer som specificeras i översiktsplanen eller i ett policydokument.

Sveriges Fiskevattenägareförbund föreslår en lagändring som innebär att gårdsbaserad fisketurism, som ny och modern fiskerinäring på landsbygden, och gårdsbaserat vattenbruk får samma lagstadgade undantag från strandskyddet som traditionellt yrkesfiske. Ett alternativ kan också vara att införa ett nytt särskilt skäl för dispens som berör näringsverksamhet baserat på enskilda fiskevatten.

Kapitel 6 – Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Allmänt

Vi stödjer kommitténs och Riksbankens bedömning att företag och föreningar ska omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner som kontanthantering.

Kapitel 7 – Statens närvaro på landsbygden

Allmänt

Kommitténs delmål om att staten ska vara fysiskt närvarande i landsbygderna med arbetsplatser, myndighetsservice och polis anser vi både självklart och nödvändigt om vi ska ha ett land som håller ihop. Det vore märkligt om någon framförde en avvikande uppfattning.

Lantmäteriet

Vi saknar Lantmäteriet på listan över myndigheter och serviceinrättningar som föreslås få förbättrad och aktiv närvaro på landsbygden. Från medlemmar runt om i landet får vi kontinuerligt in synpunkter på hur Lantmäteriet hanterar fiskerätten vid olika förrättningar och brister i kommunikationen med berörda fiskerättsägare och fiskevårdsområdesföreningar. Det uttrycks även missnöje över dåligt kundbemötande, bristande service och intresse att ta på sig utredningsuppdrag. Det kan konstateras att Lantmäteriet lider av en allvarlig kompetensutarmning och personalbrist med konsekvens att fiskerättsliga förrättningar hanteras bristfälligt och att servicen till landsbygdens fiskerätts- och markägare nu raseras i allt snabbare takt. Nyligen har man från Lantmäteriets sida meddelat att man drar ned på uppdragsverksamheten och inte längre kommer att utföra fastighetsförteckningar samt fastighets- och arkivutredningar åt privatpersoner, föreningar och bolag samt att ge råd och stöd, i både fastighetsrättsliga frågor och plangenomförande, till privatpersoner och privata bolag. Vi vill betona att en fungerande Lantmäterimyndighet är av avgörande betydelse för landsbygdens gröna och blå näringar.

Polisen

Brottslighet där enskild rätt kränks blir allt vanligare på landsbygden. Olaga fiske (tjuvfiske) blir allt mer frekvent. Fiskebrott har generellt mycket låg prioritet hos polismyndigheten vilket håller på att skapa en uppgivenhet hos de många fisketillsynsmän som på ideell basis bedriver tillsyn i landsbygdens sjöar och vattendrag och som är beroende av bra respons från polis och åklagare för att kunna göra ett meningsfullt arbete. En fungerande fisketillsyn är i sin tur en grundförutsättning för ett hållbart nyttjande av landsbygdens fiskeresurser och för hållbara fiskerinäringar på landsbygden. Detta stärker motivet ytterligare för behovet av en ökad och aktivare polisiär närvaro på landsbygden.

Kapitel 8 – Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Allmänt

Vi instämmer i kommitténs konstaterande att det saknas ett statligt helhetsperspektiv i landsbygdsutvecklingen. Vi välkomnar de förslag som lämnas om bättre samordning mellan myndigheter, tydliggörande av landsbygdspolitiska ansvar i myndigheternas instruktioner och konsekvensanalyser för landsbygderna i beslutsprocesser på olika nivåer.

8.1.3 Regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar.

Vi anser att Lantmäteriet ska tillföras på listan över de myndigheter som får sitt landsbygdspolitiska ansvar tydliggjort i sin instruktion.

8.1.5 Landsbygdsdelegationer inrättas i länen

Vi anser att Lantmäteriet ska vara en av myndigheterna som är representerade i landsbygdsdelegationen.

Vi bedömer det som konstruktivt om landsbygdens organisationer får en fastare representation och/eller insyn i landsbygdsdelegationerna. För att bli framgångsrika och få en önskvärd landsbygdsdimension kommer dessa delegationer behöva inspel från verklighetens vardag.

8.1.6 En tydligare reglering av den statliga styrningen av landsbygdspolitiken

Numera finns det landsbygdsenheter hos de flesta av landets länsstyrelser, och i regeringen finns en landsbygdsminister. I konsekvensens namn undrar vi om det snart är dags för ett namnbyte från Jordbruksverket till Landsbygdsverket.

Kapitel 9 – Civilsamhället utvecklar landsbygderna

Allmänt

Det är positivt att kommittén uppmärksammar föreningslivets stora och betydelsefulla insatser för de svenska landsbygderna. Kommitténs förslag för att stärka civilsamhällets arbete har dock för mycket fokus på myndighetsstyrda och EU-stödda projekt via Leader och Landsbygdsnätverk. Vi skulle gärna se en utveckling mot att staten istället underlättar verksamheten för självbärande landsbygdsorganisationer med fasta och långsiktiga strukturer där syftet är att skapa goda förutsättningar för livskvalitet och försörjning på landsbygden. De handlar om förslag och modeller som ökar ansvaret genom lokal förvaltning av landsbygdens resurser och rimliga regelverk som möjliggör bruk av landsbygdsresurser.

9.1 Civilsamhällets organisationer tar ansvar för lokal landsbygdsutveckling

Föreningslivet bidrar till lokal identitet och attraktivitet

Kommittén ger exempel på föreningar som stärker sin bygds identitet och ökar ortens attraktionskraft och lyfter bland annat fram natur- och friluftsföreningar. Vi saknar dock en mycket viktig kategori, väl värd att synliggöra, och det är landets fiskevårdsområdesföreningar som till skillnad från olika fritidsorganisationer består av sakägare med rådighet över sina resurser.

I sötvatten utan frifiske har det bildats cirka 2 000 fiskevårdsområden med en äganderättslig plattform, rådighet över förvaltningen och möjlighet att bygga upp en fiskevårdsekonomi. Detta har kunnat ske tack vare lagen om fiskevårdsområden. Förvaltningsarbetet i landets fiskevårdsområden är en grundförutsättning för allmänhetens fritidsfiskemöjligheter och dessutom fisketurismens möjligheter att växa som landsbygdsnäring. Fiskevårdsområdesföreningarna upplåter inte bara fiskemöjligheter utan investerar också merparten av intäkterna från fiskekortsförsäljningen i fiskevård och andra åtgärder för att förbättra och bevara fiskbestånden samt för att göra fisket mer tillgängligt. Huvuddelen av detta arbete bedrivs på ideell basis.

Civilsamhället bygger, förvaltar och driver

Kommittén nämner lokal förvaltning av naturresurser som ett gott exempel på när människor går samman för att värna om de produktionsvärden som platsen kan generera.

Fiskevårdsområdesföreningarnas arbete är ett lysande exempel på lokal förvaltning av naturresurser. Tyvärr är inte människor betrodda att förvalta sina enskilda fiskevatten lokalt i alla landets vattenområden.

I Östersjöns kust- och skärgårdar är fiskerätten fortfarande en integrerad och viktig del i fastigheternas resurser. Trots att råddigheten är kringskuren genom det fria handredskapsfisket på enskilt vatten vilket infördes så sent som 1985. En allvarlig konsekvens av det fria handredskapsfisket var att möjligheten och motivet att bilda fiskevårdsområden och bedriva en samordnad lokal förvaltning av ostkustens enskilda fiskevatten försvann. Incitament och drivkraft för lokalt engagemang i fiskevård, fisketillsyn och utvecklingsarbete saknas då allmänheten utan kostnad kan skörda frukterna av sådant arbete. Avsaknad av lokal förvaltning och ett i mångt och mycket okontrollerat gratis fritidsfiske har bäddat för en situation där kustfiskbestånden på vissa håll är vikande. Situationen påkallar svårhanterade förslag om utökade generella fiskeregleringar. Som lök på laxen har också försämrade vattenmiljö, kaskadeffekter från det storskaliga östersjöfisket och en okontrollerad utbredning av mellanskarv och säl förvärrat situationen.

Sveriges Fiskevattenägareförbund argumenterar starkt för behovet av en lokal förvaltningsmodell för ostkustens och de stora sjöarnas enskilda fiskevatten. De lokala förhållandena är av stor betydelse för ett fiskbestånd och fiskesamhälles utveckling. En åtgärd som tillämpas i ett område och på ett visst bestånd, och där ger en förväntad effekt, behöver nödvändigtvis inte ge samma effekt i ett annat område eller på ett annat bestånd. Lokal förvaltning och lokalt anpassade åtgärder är därför i de flesta fall nödvändigt för en ändamålsenlig beståndsvård.

Sveriges Fiskevattenägareförbundet har ett konkret förslag på förvaltningsmodell som skapar incitament för aktiv lokal skraddarsydd fiskereglering, konkreta fiskevårdsåtgärder och fisketillsyn. Det är en förvaltningsmodell som stärker det lokala ansvaret, genererar fiskevårdsmedel och dessutom öppnar kanaler för en tydlig dialog mellan myndigheterna och en idag splittrad ägarkrets. Behovet av fredningsområden och områdesskydd kan exempelvis med fördel förankras och lösas inom ramen för en sådan lokal förvaltningsmodell. Vårt konkreta förslag är att det införs en särskild fiskevårdsavgift för handredskapsfisket inom dessa områden, eventuellt uppdelad i länsvisa avgifter. Initialt kanaliseras en betydande del av de inbetalda medlen till bildande och utveckling av lokala fiskevårdsområden enligt insjömodellen. Avgiften genererar även medel till miljöövervakning och lokalt åtgärdsarbete. Någon inskränkning i allmänhetens tillgång till fiske, annat än av biologiska fiskevårdsskäl, behöver inte följa av detta. Tillgängligheten blir i övrigt densamma som för det fria handredskapsfisket. Genom modellen skulle det även skapas en stabil och trygg plattform för utveckling av småskalig fisketurism i skärgården inte minst som diversifieringsalternativ för kust- och skärgårdsföretagare. En lokal fiskeförvaltning är ett klokt och fruktsamt sätt att stimulera denna diversifiering som även är nödvändig för de socioekonomiska ambitionerna i miljömålet *Levande kust och skärgård*. Vårt förslag till förvaltningsmodell utvecklas i vår tidigare inlämnade skrivelse till landsbygdskommittén (*Enskilda fiskevatten och landsbygdsutveckling 2015-12-04*).

9.3.1 Förslag om förstärkningar, förnyring och förnyelse genom folkbildning

Det är en synnerligen viktig framtidsuppgift att involvera ungdomar i föreningslivet i landsbygderna och i den konkreta landsbygdsutvecklingen. Det behövs fler ungdomar som

stannar kvar och bosätter sig på landsbygden. Men det finns också ett stort behov av att ungdomar i städerna får större kännedom om landsbygden och dess villkor. När nu allmän värnplikt återigen är på väg att införas men enbart kommer att omfatta en bråkdel av ungdomskullarna är det frestande att föreslå en pliktjänstgöring på landsbygden för övriga ungdomar, till exempel i samverkan med landsbygdens föreningsliv. Det tror vi skulle vara en utmärkt medicin för att föra stad och land närmare varandra.

Med vänlig hälsning

SVERIGES FISKEVATTENÄGAREFÖRBUND

Thomas Lennartsson
Förbundsdirektör
Sveriges fiskevattenägareförbund
Lilla Böslid
305 96 Eldsberga
Tel. 0702-70 83 24
Epost. thomas.lennartsson@vattenagarna.se
www.vattenagarna.se

Om Sveriges Fiskevattenägareförbund

Sveriges Fiskevattenägareförbund är rikstäckande intresseorganisation för landets ägare och förvaltare av enskilda fiskevatten. Vår värdegrund är att ägandet är den bästa förutsättningen för att den begränsade resursen fiskevatten ska nyttjas uthålligt men där ägandet också innebär ett tydligt ansvar. Vi arbetar för en stark äganderätt, för ett ansvarsfullt och engagerat ägande och för att resursen fiskevatten skall öka i värde. Vår kärnverksamhet är näringspolitisk bevakning, service och rådgivning till våra medlemmar.